

Türkçe Öğretiminde Çocuk Kitaplarından Yararlanma: Dersin Mi Var Derdin Var Serisi

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ÇAM-TÜRKAN*

Iğdır Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Iğdır / Türkiye,
cigdemturkan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1680-6258

Öz

Çocuk kitapları, okuyucularına öğrenme deneyimi sunarak onların dil becerilerini, kültürel anlayışlarını ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine yardımcı olur. Çocuk kitapları, dersteki öğrenme çıktılarının öğretimine katkı sağlamanın yanı sıra ders materyallerinin öğrenme sürecine daha etkili bir şekilde destek olmasına da imkân tanır. Çocuk edebiyatı eserleri, öğrencilerin daha derinlemesine düşünmelerini teşvik eder ve öğrenme sürecini daha keyifli hâle getirir. Bu çalışmanın amacı, ilkokul ve ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı(2024)'yla öğrencilerin kazanması hedeflenen Türkçe alan becerilerine ait öğrenme çıktılarını kazandırmaya yönelik çocuk edebiyatı eserlerini incelemek ve içeriğinin uyumluluğunu ortaya koymaktır. Çalışmanın deseni nitel araştırma yöntemidir. Çalışma verileri, doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın veri kaynağı Sara Gürbüz Özeren'in yazdığı Damla Yayınevi'nden çıkan "Dersin mi Var Derdin Var" serisinin ilk iki kitabı, "Harflerin Bilmecesi" ve "Türkçe Treni" kitapları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda eserlerde Türkçe öğretimi için gerekli konuların hikâye kurgusuyla bütünleştirilerek anlatıldığı, örneklerle desteklendiği, öğrencilerin seviyesine uygun bir öykü içeriğiyle aktarıldığı görülmüştür. "Dersin mi Var Derdin Var" serisine ait yayınevi tanıtım videosunda 3. ve 4. sınıf öğretim programları dikkate alınarak hazırlandığı belirtilmiştir. İnceleme sonucunda sadece belirlenen sınıflara ait öğrenme çıktılarının olmadığı, ilkokul ve ortaokula ait Türkçe alan becerilerini destekleyen pek

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 552 229 96 30 | Araştırma Makalesi.

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 21.12.24, Kabul: 03.10.25, Erken Görünüm: Aralık, 2025, Basım: Haziran, 2026.

çok diyaloga yer verildiği tespit edilmiştir. Eserde yer alan konular okullarda öğretilen konuları kapsamakta ve Türkçenin alan becerilerini geliştirmede öğrencilere destek sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı; Sara Gürbüz Özeren; Türkçe öğretimi.

Using Children's Books in Teaching Turkish:

Dersin mi Var Derdin Var Series

Abstract

Children's books offer readers a learning experience, helping them develop their language skills, cultural understanding, and creativity. Children's books not only contribute to the teaching of course learning outcomes but also enable course materials to more effectively support the learning process. Children's literature encourages students to think more deeply and makes the learning process more enjoyable. The purpose of this study is to examine works of children's literature designed to achieve the learning outcomes related to the Turkish language skills targeted by the primary and secondary school Turkish Language Curriculum (2024) and to reveal the compatibility of their content. The study employed a qualitative research method by which the data were analyzed using textual analysis. The data source for the research were the first two books in The *Your Course, You Have a Problem (Dersin mi Var Derdin Var!)* series, namely *Letters Puzzle (Harflerin Bilmecesi)* and *Turkish Train (Türkçe Treni)*, written by Sara Gürbüz Özeren and published by Damla Publishing. The study revealed that the books integrate the essential topics for teaching Turkish into a narrative, are supported by examples, and are presented with story content appropriate for the students' level. In addition, while the book series was designed for third and fourth-grade curricula, the study found that learning outcomes are grade specific and numerous dialogue support Turkish language skills at the primary and secondary school level. Overall, the topics covered in the works of children's literature examined in the study encompass those taught in schools in Türkiye and support students in developing their Turkish language skills at the primary and secondary school level.

Keywords: Children's literature; Sara Gürbüz Özeren; Teaching Turkish.

Extended Summary

Purpose

This study aims to examine select curriculum-based reading books that

may be compatible with the teaching of Turkish at the primary and secondary school level in Türkiye. To reach this aim, a small selection of children's literature designed for third and fourth grade curricula was chosen. It is hoped that the study will contribute to the field by the Turkish language curriculum, in terms of their content, structure, and instructional adequacy. The study aims to identify the potential contributions of these books-designed to present lessons to children in an entertaining and comprehensible manner- to improving students' attitudes toward the course. Within this scope, two books in the series that address the learning outcomes of the Turkish language course will be evaluated to determine their relevance to skill-based reading processes, their alignment with the curriculum, and their potential contributions to the field of education. It is anticipated that the findings will contribute to the literature on the role of quality children's literature in the educational process, particularly at the primary school level.

Method

The study adopted a qualitative research method design. Specifically, data were collected from a primary source and analyzed via document and textual analyses. The primary source was the first two books of the children's book series, *The Your Course, You Have a Problem (Dersin mi Var Derdin Var!)*, written by Sara Gürbüz Özeren and published by Damla Publishing House (*Damla Yayınevi*). In selecting the books, data was obtained for analysis and interpretation. Specifically, the books were purchased, the story texts were read with the study's intent in mind by the researcher, and select textual elements were extracted and documented with the page number(s) on which they occurred. These textual elements included Turkish grammatical concepts, targeted language skills, and topics, for example. Subsequently, the textual elements along with notable excerpts of dialogue from the books were analyzed and compared to Turkish language skills that meet educational standards in the primary and secondary school Turkish Language Curriculum (2024).

Results

The study found that the first two books of the children's book series, *The Your Course, You Have a Problem (Dersin mi Var Derdin Var!)* convey grammatical and pragmatic elements of Turkish to the reader via dialogue. This dialogue involves different environments or concepts, such as the classroom, home, and friendship, to name a few. Furthermore, the nature in which the elements are conveyed have a humorous style that children can

enjoy, and children are made to feel the importance of learning (Turkish) language skills. The language used is simple and footnotes are provided for words when their meaning may not be known.

While the Your Course, You Have a Problem (*Dersin mi Var Derdin Var!*) series was designed to take into account language-based topics and skills for the third and fourth grade curricula, it was found to also include these for other grade levels. Nevertheless, while determining the age range that the books were meant to appeal to, the general tendency of the work and the developmental characteristics of the target audience seem to have been taken into consideration. In this regard, by trying to reach the age range intended, the series aims to facilitate the selection of books by families, teachers, and children.

This study demonstrates that children's literature, beyond serving merely as a source of entertainment, functions as an important educational tool that supports children's cognitive, affective and social development. The analysis revealed that the examined works were structured in alignment with the learning outcomes of the 2024 Turkish Language Curriculum and incorporated objectives aimed at developing language skills within a holistic pedagogical framework. The author's use of dialogue situated in diverse social contexts, presenting accurate and functional uses of Turkish, contributes to students' learning by connecting language use to real-life situations. Additionally, the simple language, humorous narrative style, and inclusion of explanatory notes for unfamiliar vocabulary enhance the accessibility and instructional value of the texts across different age and grade levels. Considering the spiral structure of the curriculum, the presence of learning outcomes from multiple grade levels within the books appears consistent with the program's integrated and progressive design.

Based on these findings, comparative studies examining thematic children's books in relation to learning outcomes across various subject areas may offer valuable insights for the field. Furthermore, implementing these works in school settings and evaluating their effects on students' knowledge, skills, and attitudes could provide more comprehensive data regarding the effectiveness of children's literature-based instructional practices.

Discussion

Children's books are not only entertaining texts for children to spend their free time; they are also important educational tools that can contribute to

their cognitive, emotional, and social development (Sever, 2013). Their entertaining content attracts children's attention, their fictional structure helps them develop language skills, and they provide opportunities for them to acquire knowledge (Aslan, 2019). Overall, they can have features that support the learning process.

As Baki and Karakuş (2012) noted, the texts to which students are exposed are of great importance in language teaching. In addition, when literary works are used as a course tool, it has been observed that children perceive themselves as adopting more noteworthy affective, cognitive, and behavioral characteristics in comparison to those adopted from more traditional methods of teaching (Öztürk and Otluoğlu, 2002). The Your Course, You Have a Problem (*Dersin mi Var Derdin Var!*) series was found to be designed to help students better understand course-related content, including grammatical concepts, specific language skills, and topics, with entertaining and interesting text, including dialogue. From this point-of-view, children's literature may have multiple benefits in learning Turkish at the primary and secondary level in Türkiye.

Conclusion

After the selected works of children's literature that were involved in this study are examined, it is seen that they are designed with specific language-related content and a narrative structure (dialogue) to develop children's Turkish language skills. Moreover, frequent content of the books covered those taught in schools, including Turkish grammar and other content, such as proverbs and idioms, among others, in Türkiye.

Giriş

Dil, anlam evrenindeki kelimeleri mantıklı bir sıralama ile örüntüleyerek oluşur. Bu evrendeki sahip olduğu sözcük dağarcığı ile algılar ve kendine has bir yorumlama geliştirir. Bireyin ana dili olgusu, bebeklikten başlayarak gelişir ve bütün yaşam boyu bu gelişim devam eder (Kırkkılıç ve Ulaş, 2003). Bireyler dünyayı ana dillerine göre şekillendirirler. Kendi ana dillerinin penceresinden dünyaya bakarlar. Tüm olay ve durumlar, kişilerin ana dillerinin anlama ve anlatma yöntemleri ile kavranır ve dillendirilir (Göçer ve Moğul, 2011). Bireylerin ve toplumların yaşamında dilin varlığı ve ortaklığı büyük önem arz eder. Dilin küçük yaşlardan itibaren doğru öğrenilmesi de bu ehemmiyetin gerekliliğidir. Ailede başlayan dil öğrenimi okullarda sistemli bir biçimde kuralların da öğretilerek dil bilinci ve ana dil

sevgisi kazandırılmasını mümkün kılar. İlköğretimde bütün derslerin temelini ana dil öğretimi oluşturmaktadır. Eğitim sisteminde ana dilin temel becerilerini kazandırma sorumluluğu Türkçe derslerine düşmektedir (Türkben, 2019).

Türkçe dersinde metinler öğretimde kullanılan temel araçlardır. Öğrencilerin yaş, gelişim, ilgi, ihtiyaç ve dil yapısına göre seçilen metinler, Türkçe öğretimi ile çocukların duygu ve düşünce eğitiminde oldukça önemlidir (Sever ve ark., 2013). Türkçe öğretiminde öncelikle öğrencilere okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini kazandırmak; dil bilincinin planlı bir şekilde gelişmesini sağlamak, Türk dilini doğru kullanma bilinci ve alışkanlığı kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu sorumluluğu gerçekleştirmek için ilköğretim birinci sınıftan başlayıp sekizinci sınıfa kadar Türkçe öğretiminin etkili ve verimli kılınmasıyla olanaklıdır (Sever, 2003). Eğitim sürecinde çocuk kitapları ve ders kitapları yararlanılan araçlardır. Çocuklara yönelik hazırlanan metinler; onların hayal güçlerini geliştirebilme, güzel vakit geçirebilme, okuma alışkanlığı kazanma, dili güzel ve etkili kullanabilme konusunda önem taşımaktadır (Fırat, 2012). Öğrencilerin Türkçe dersi için belirlenen amaçlara ulaşması için seçilen metinlerin sanatçı duyarlılığıyla oluşturulması, metinlerin çok uyaranlı olması, etkili yöntem ve teknikler ile işlenmesi büyük önem göstermektedir (Hasırcı, 2015). Ders içi faaliyetler kadar ders dışı faaliyetler, okuma etkinlikleri, seçilen edebi eserlerin niteliği gibi birçok farklı değişkenin de bu süreçlere etkisini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Çocuk edebiyatı eserleri, genel olarak çocukların dil gelişiminde önemli bir rol oynar. Bu eserler okuyucuya öğrenme deneyimi sunarak onların dil becerilerini, kültürel anlayışlarını ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine yardımcı olabilir. Çocuk edebiyatı birçok yararının yanında dil gelişimini de kolaylaştırmaktadır. Çocuklar için dili geliştirecek ne kadar çok uygun ortam oluşturulursa dili o kadar kolay öğrenirler. Bu görüşü destekleyen çalışmalar alanyazında mevcuttur (Aram ve Biron, 2004; Koralek, 2003; Montag ve ark., 2015; Zheng ve ark., 2022). Çocuklar için bu ortamları besleyecek en zengin araçlardan biri çocuk edebiyatı eserleridir (Kaya, 2007). Çocuk edebiyatı eserleri, ders kazanımlarının öğretime katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda öğrencilere ders materyallerini daha etkili bir şekilde kullanma fırsatı sunar. Bu eserler, öğrencilerin daha derinlemesine düşünmelerini teşvik eder (Demir, 2019) ve öğrenme sürecini daha keyifli (Kaya, 2014) hâle getirir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları öncelikle ilgilerini çeken nitelikli çocuk edebiyatı metinlerine ulaşabilmeleri ile bu

eserleri anlayarak okuyup ondan zevk alması ile mümkün olmaktadır (Uz-Erşahin, 2009). Çocuklara okuma alışkanlığını erken dönemlerde kazandırmanın birçok yolu bulunmaktadır. Bu noktada çocuklara yönelik nitelikli edebi eserlerin kullanılması önemli sayılabilecek adımlardan birisidir. Şüphesiz edebiyatla bireyleri ne kadar erken dönemde tanıştıırırsanız okuma alışkanlıklarına da o oranda katkı sunarsınız (Balcı, 2012).

Çocuk edebiyatı ürünleri Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığı öğelerini örneklendirir. Çocukların, küçük yaşlardan itibaren edebi ürünlerle iç içe olmaya başlamaları, onların devingen, renkli ve eğlenceli bir dünyaya girişini kolaylaştırır. Bu dünyada, aynı zamanda ana dillerinin anlatım inceliğine, yaratım gücüne ve mizah anlayışına da hâkim olmaya başlarlar (Sever, 2008). Öğrenme ve öğretme sürecinde temel dil becerilerini geliştirebilmek amacıyla Türkçe dersindeki ana araç olan metinlere ek olarak farklı türlerdeki edebî ürünlerin kullanılması da gerekmektedir (Göçer, 2010). Çocuk edebiyatı eserleri oluşturulurken öncelikle yazının “hedef kitleye görelilik ilkesi”ne göre hazırlanması büyük önem arz etmektedir (Temizyürek, 2003).

Çocuk kitapları; çocuklara yönelik hazırlanmış, biçim ve içeriği çocuklar dikkate alınarak hazırlanmış, hedef kitlesi çocuklar olan kitaplardır. Çocuk kitapları, çocuklara eğlenme imkânı sunarken onların becerilerini desteklemektedir. Aynı zamanda pek çok konu ve kavramı öğretme olanağı da oluşturmaktadır (Ulusoy ve Altun, 2018). Çocuk kitapları ile ilgili yapılmış çalışmalar bu eserlerin farklı alanlarda çocuğa katkılarını ortaya koymuştur. Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuklarda, duygularını ifade etme becerilerini geliştirdiği (Garner ve Parker, 2018); duygusal iyileşmeyi kolaylaştırdığı (Pardeck ve Pardeck, 1997); duyguları modelleme ve bu duyguları taklit etme becerisi geliştirdiği (Riquelme ve Montero, 2013); duygusal yeterlilik sağlayıp ve duygusal düzenleme için bir öğrenme aracı olduğu görülmüştür (Flores, 2021). Çocuk edebiyatının “eğitmek”, “öğretmek” ve “iyileştirmek” için yararlı bir araç olduğu düşünülmektedir (Pulimeno ve ark., 2020). Çocuk kitapları Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenen Türkçe öğretim programındaki kazanımları destekleyebilir ve bu kazanımların öğretimine katkı sağlayabilir. MEB tarafından belirlenen öğrenim çıktıları dil becerilerinin yanı sıra okuma-yazma becerilerini, dil bilgisi kurallarını, dilin işlevlerini kazandırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda bu program millî bilinç ve toplumun ortak kültürünü korumada etkin bir rol üstlenmektedir (Kalaycı ve Yıldırım, 2020). Çocuk kitapları, zengin bir dil kullanarak

çocukların kelime dağarcığını genişletmelerine ve ifade becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Öykü, masal ve şiirler; çocukların metinleri anlama, yorumlama ve çeşitli okuma stratejilerini kullanma becerilerini geliştirebilir. Çocuklar, kitaplardan esinlenerek kendi hikâyelerini yazma ve ifade etme becerilerini geliştirebilirler. Kitaplardaki karakterler aracılığıyla çocuklar, empati kurma ve insan ilişkilerini anlama becerilerini güçlendirebilirler.

Eğitim-öğretim sürecinin amacı hem toplumun istediği niteliklere uygun bireyler yetiştirmek hem de millî eğitimin temel ilkelerini benimseyen bir nesil yetiştirmektir. Eğitimde kullanılan öğretim araçlarından çocuk edebiyatı eserleri aracılığıyla hem toplumların istediği niteliklere sahip bireyler olurlar hem de mutlu ve kaliteli yaşam için gerekli pek çok değer ve davranışı öğrenirler (Erdal, 2009; Koç, 2021).

Öğrencilerin, Türkçeyi güzel kullanan yazarların eserlerini okumaları teşvik etmek önemlidir. Bu eserler aracılığı ile okuyucuların düşüncelerini sözlü ve yazılı biçimde ifade etmeleri, sözcük dağarcıklarını geliştirmeleri, metinlerdeki anlamları fark etmeleri ve okuduklarından çıkarımda bulunmaları sağlanmalıdır. Edebi eserlerle yapılan bu çalışmalarla okunan metinler hakkında fikir üretmek neden sonuç ilişkisi kurmalarına, yorumlama ve anlam kurma becerisi geliştirmelerine ve tüketici okur kimliğinden kurtulup üretici okur kimliğine geçmelerine fırsat sunulmalıdır (Göçer, 2010). Çocuk edebiyatı eserlerinin öğretici yönü kullanılarak istendik birçok bilgi ve beceri kazandırılır. Bu eserler aracılığı ile çocuklarda hem olumlu özellikler kazandırmaya yardımcı olur hem de sanatsal ve edebî zevkin temellerini oluşturmaya destek oluruz (Çam-Türkan, 2019). Çocuklara dersleri, müfredat konularını öğretmek ve sevdirmek amacıyla pek çok edebi eser kaleme alınmaktadır. Bu eserlerin doğru zamanda, dersleri destekleyici olarak kullanılması, içeriğin öğrenilmesini kolaylaştırır ve pekiştirici bir etki sağlar. Bu amaçla yazılan eserlerin incelenmesi, eleştirisi ve görünürlüğü açısından araştırılması büyük önem arz etmektedir. Türkçe eğitimi alanına yönelik dili sevdirecek, dil bilgisi konularını kolaylaştıracak, hikâyeleştirerek öğretimine destek sağlayacak eserlerin tespiti, incelenmesi oldukça elzemdir. Eğitimci yazar Sara Gürbüz Özeren, çocuk edebiyatı alanında pek çok eser vermiştir. Uyarlama eserlerle 300'ün üstünde eseri bulunmaktadır. Türkçeye katkılardan dolayı 2003'te Türk Dil Kurumu Onur Ödülü verilen yazar, 2008'de Kerem ile Aslı dizisi ile ESKADER En İyi Çocuk Edebiyatı Ödülü'ne layık görülmüştür. Ayrıca 2012'de İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü "Değerler

Eğitimi Olimpiyat Ödülü”nü almaya hak kazanmıştır. Yazarın eserlerini inceleyen makale ve lisansüstü çalışmalar yapılmıştır. Yazar eserinde, ‘Dersin mi Var Derdin Var’ serisinin ders müfredatıyla uyumlu ve çocuklara eğlenerek öğretmeyi amaçlayan eserlerden oluştuğunu belirtmiştir. Bu serinin Özeren tarafından, çocukların derslerine karşı daha pozitif ve ilgi çekici bir yaklaşım geliştirmelerini sağlamak için yazılmıştır. Bu set, çocukların derslerini daha eğlenceli ve anlaşılır hâle getirmek için kullanılabilir. Set, Türkçenin yanı sıra diğer derslerin de müfredata uyumlu içeriklerle hazırlandığı toplam 10 eserden oluşmaktadır. İki kitabın seçilme nedeni, Türkçe dersine ait kuralları anlatan eserlerin ilk iki kitapta yer almasıdır. Diğer 8 kitap da matematik, fen bilgisi, sosyal bilgiler, müzik vb. diğer dersleri kapsamaktadır. Ayrıca sette her kitap için hazırlanmış beceri temelli hikâye değerlendirme kitapçığı bulunmaktadır. Bu çalışma ile Sara Gürbüz Özeren’e ait Türkçe dersi ile uyumlu, beceri temelli okuma kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmamızın bu noktada alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmanın deseni nitel araştırma yöntemidir. Bu çalışmaya ait veriler doküman incelemesi ile toplanmıştır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda kullanılan önemli veri kaynaklarından biridir (Merriam, 2013). Doküman analizinde araştırılan konuyla alakalı dokümanlar bilimsel esaslara uygun olarak incelenmektedir (Kıral, 2020). Doküman incelemesi araştırmacının belirlediği amaçlara yönelik var olan tüm belge ve kayıtların incelenmesi, verilerin toplanması; bu verilerin bulunma, incelenme ve değerlendirmesi işlemlerinin tümünü kapsamaktadır (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sara Gürbüz Özeren’in yazdığı Damla Yayınevinden çıkan “Dersin mi Var Derdin Var” serisinin ilk iki kitabı oluşturmaktadır. Diğer kitaplar Türkçe dersi ile ilgili olmadığı için inceleme dışı tutulmuştur. Araştırmanın inceleme nesnelerini ise “Harflerin Bilmecesi” ve “Türkçe Treni” kitapları oluşturmaktadır.

Veri Toplanması ve Analizi

Çalışma verileri, doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. Bu çalışmada “Harflerin Bilmecesi” ve “Türkçe Treni” kitaplarındaki Türkçe alan becerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada incelenecek eserler

temin edilmiştir. Araştırmacı, hikâye metinlerini okuyarak kitaplarda tespit edilen Türkçe alan becerilerine ait öğrenme çıktılarını içeren cümleleri kodlamıştır. Kitaplar araştırmacı tarafından sekiz hafta ara verilerek tekrar okunmuştur. Test-tekrar test yönteminde, ölçümlerin güvenilirliğini artırmak ve araştırmacının önceki okumalardan etkilenmesini önlemek amacıyla 2–8 haftalık aralıklar önerilmektedir (Anastasi ve Urbina, 1997; Büyüköztürk ve ark., 2017). Okumalar karşılaştırılmış ve kodlamaların tutarlılığı kontrol edilerek sonuca varılmıştır. Verilerin toplanmasında 2024 MEB (2024a; 2024b) İlkokul ve Ortaokul Türkçe Öğretim Programları kaynak olarak belirlenmiştir. Eserlerde tespit edilen kavramların 2024 Türkçe Öğretim Programlarının öğrenme çıktısı ve süreç bileşenleriyle ilişkisi kontrol edilmiştir.

Çalışmanın veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi, belirli kuralları göz önünde bulundurarak oluşturulan kodlamalar aracılığıyla metnin ilgili sözcüklerini küçük içerik kategorileriyle özetleyen tekrarlanabilir, sistematik teknik biçiminde tanımlanır (Büyüköztürk ve ark., 2017). Metinlerde bulunan Türkçe alan becerileri belirlenmiş ve bulundukları sayfa numarası belirtilmiştir. Metinlerde bulunan dil bilgisi unsurları örnek cümleler ile gösterilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın inceleme nesnesi olan kitapların içeriği tablolaştırılmıştır. Kitapta bulunan, 2024 Türkçe Öğretim Programındaki ilişkili olduğu öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri belirlenmiş ve açıklama kısmına eklenmiştir. Kitaptaki bulgulara ait örnek diyalogların bir kısmı eserin altında sayfa numaraları verilerek sunulmuştur.

1.Kitap: Dersin mi Var Derdin Var (Harflerin Bilmecesi)

Birinci kitapta tespit edilen Türkçe alan becerilerine ait bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur. Tablo 1 aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Harflerin Bilmecesi Kitap İçeriği

Sesli-sessiz harfler (sayfa 9)	Dinleme kuralları (sayfa 45)
Ünsüz yumuşaması (sayfa 12-13)	Konuşma kuralları (sayfa 46-47)
Kaynaştırma harfleri (sayfa 19)	Eş anlamlı sözcükler (sayfa 50-54)
Ünsüz sertleşmesi (sayfa 23)	Zıt anlamlı sözcükler (sayfa 55)
Ünlü düşmesi (sayfa 25-26)	Eş sesli sözcükler (sayfa 56-62)
Deyimler ve kullanımı (sayfa 32-38)	Yazım kuralları (sayfa 70-73)
Atasözleri (sayfa 39-40)	Adlar (sayfa 74-77)
Özdeyiş (sayfa 41-43)	

Harflerin Bilmecesi kitabında Türkçe dersine ait öğrenme çıktılarının işlendiği tespit edilmiştir (sesli-sessiz harfler, ünsüz yumuşaması, kaynaştırma harfleri, ünsüz sertleşmesi ve ünlü düşmesi vb). Araştırmadaki birinci kitapta bulunan Türkçe alan becerileri 2024 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan aşağıdaki öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri ile ilişkilidir:

Kelimelerin eş anlamlı, zıt anlamlı ve eş sesli sözcüklerine yönelik öğrenme çıktıları ve süreç bileşenler konuşma, yazma ve okuma alanları ile ilişkilidir ve şunlardır: T.Y.4.2. ile T.Y.3.2.Yazılarında içerik oluşturabilme (ı ve f-Yazılarında eş anlamlı sözcükleri kullanır.); T.O.4.2. ile T.O.3.2. Okudukları ile ilgili anlam oluşturabilme (h-Okuduğu metindeki eş anlamlı, zıt anlamlı veya eş sesli sözcükleri sınıflandırır.); T.K.3.2. ile T. K.4.2. Konuşmalarında içerik oluşturabilme (e-Konuşmalarında zıt anlamlı sözcükleri kullanır, f-Konuşmalarında eş anlamlı sözcükleri kullanır).

T.D.5.19. / T.D.6.19. / T.D.7.20. / T.D.8.20. Dinlediğinden/izlediğinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme [Kelimenin kavram alanına (eş, yakın ve zıt anlamlı kelimeler, eş sesli kelimeler, çağrıştırdığı kelimeler, atasözü, deyim, kalıp sözler, ikileme, pekiştirme vb.) giren kelimeler üzerinde çalışılır.].

T.Y.5.18. / T.Y.6.18. / T.Y.7.18. / T.Y.8.18. Yazısını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme; T.D.5.19. / T.D.6.19. / T.D.7.20. / T.D.8.20. Dinlediğinden/izlediğinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme [kelimenin kavram alanına (eş, yakın ve zıt anlamlı kelimeler, eş sesli kelimeler, çağrıştırdığı kelimeler, atasözü, deyim, kalıp sözler, ikileme, pekiştirme vb.) giren kelimeler üzerinde çalışılır.] Yazım kuralları ve noktalama işaretlerini 1. Sınıftan 8. Sınıfa kadar farklı kademelerde ve farklı alan becerilerinde görmekteyiz (T.Y.2.3., T.Y.3.3. ve T.Y.4.3. Yazma kurallarını uygulayabilme; T.O.3.3. Okuduklarını çözümleyebilme vb.). T.K. koduyla 1.sınıftan 8. Sınıfa kadar konuşma alanı ile ilgili öğrenme çıktıları bulunmaktadır. T.D. koduyla 1.sınıftan 8. Sınıfa kadar dinleme alanı ile ilgili öğrenme çıktıları bulunmaktadır.

T.Y.5.21. / T.Y.6.21. / T.Y.7.21. / T.Y.8.21. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerini uygulayabilme (Bu beceri, yazım kurallarını uygulama ve noktalama işaretlerini işlevine uygun şekilde kullanmaya odaklanır.)

DYS.DO.5.2. İsmin tür özelliklerini ayırt eder.

DYS.KY.6.1. Ses olaylarına (ünlü düşmesi, ünsüz benzeşmesi, ünsüz

yumuşaması, ünlü daralması, ünlü türemesi ve ünsüz türemesi) uğrayan söz varlığı ve dil yapılarını doğru kullanır.

DYS.DO.6.2. Söz varlığı ve dil yapılarının birleşmesinde karşılaşılan yardımcı ünsüzlerin (y, ş, s, n) ve ses olaylarının (ünlü düşmesi, ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması, ünlü daralması, ünlü türemesi ve ünsüz türemesi) sebeplerini ayırt eder.

Kıaptan Örnek Diyaloglar:

“Gölce atıldı:

- Bunlar kaynaştırma harfi değil miydi?

- Evet, dedi Sencer. Ha kaynaştırma, ha yardım etme... İki de aynı kapıya çıkıyor.

Elif:

-Kullarım Sencer, doğru cevabı buldun. Sesli harfle biten bir kelime, yine sesli harfle başlayan bir ek alırsa araya kaynaştırma harfi girer.” (Sayfa 19)

“- Şey... Karadeniz’de gemilerin mi battı, dediniz.

- Çok güzel. Kaptan olmadığınızı, Karadeniz’de yüzen gemilerinizin bulunmadığını bilmiyor değilim. Siz de zaten böyle demek istemediğimi anlamıştınız. Yani mecaz anlam katarak konuşmamı süslediğim gün gibi ortada idi.” (Sayfa 32)

Bu diyalogda mecaz anlamı öğretmek amacıyla yazılmıştır. Örtülü ifadelerle örnek vererek bu konuda okuyucunun fikir sahibi olmasını amaçlamıştır.

T.K.5.23. / T.K.6.23. / T.K.7.23. / T.K.8.23. Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme [Öğrencinin örtülü ifadeleri kullanırken iletilerini destekleyecek unsurlara (söz sanatları, mecaz, deyim, atasözü ve diğer söz varlığı unsurları) yer vermesi sağlanır.].

T.Y.5.18. / T.Y.6.18. / T.Y.7.18. / T.Y.8.18. Yazısını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme [Bu beceriye yönelik çalışmalarda öğrencinin kullanacağı söz varlığı unsurlarını aralarındaki anlam ilişkilerini dikkate alarak belirlemesi, aynı anlamı farklı söz varlığı unsurlarıyla (eş ve yakın anlamlı kelimeler, atasözü, deyim, kalıp sözler, ikileme, pekiştirme vb.) ifade edebilmesi söz varlığı unsurlarını bağlama uygun kullanması beklenir.].

“Pınar abla, Gölce’nin yüzündeki gülümsemeyi yakalayınca:

- Daha şimdiden eteklerin zil çalmaya başladı, dedi.

Elif, cümlelerin içindeki deyim bulmanın sevinciyle haykırdı:

- Etekleri zil çalmak!.. Bu kadar kolay olduğunu bilmiyordum.” (Sayfa 33)

“Aybike, Pınar ablanın sözüne karşılık vermek için:

- Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır, dedi.

Merve Aybike’nin söylediklerini not etmeye kalkışınca Pınar abla müdahale etti:

- Merveciğim! O bir atasözü, deyim değil. Dikkat et! Atasözleri bir konunun ana fikri gibidir. Kısa ve öz cümlelerdir. Asırlar boyunca halk dilinin imbiğinden süzölmüş özlü sözlerdir. Kimin söylediği bilinmez. Öğüt vericidir çoğu zaman.” (Sayfa 39)

Bu diyaloglarda atasözü ve deyimleri fark ettirmek ve aralarındaki ayrımı öğretmek amaçlanmıştır. Diyaloglar 3. sınıftan başlayarak 8. sınıfa kadar devam eden atasözü ve deyimlere ait öğrenme çıktılarına desteklemektedir.

T.K.3.2. ve T.K.4.2. Konuşmalarında içerik oluşturabilme (Sık karşılaşılan atasözlerinin anlamlarını söyler).

T.D.5.19. / T.D.6.19. / T.D.7.20. / T.D.8.20. Dinlediğinden/izlediğinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme [Bir sonraki adımda kelimenin kavram alanına (eş, yakın ve zıt anlamlı kelimeler, eş sesli kelimeler, çağrıştırdığı kelimeler, atasözü, deyim, kalıp sözler, ikileme, pekiştirme vb.) giren kelimeler üzerinde çalışılır.].

T.K.5.22. / T.K.6.22. / T.K.7.22. / T.K.8.22. Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme; T.K.5.23. / T.K.6.23. / T.K.7.23. / T.K.8.23. Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme; T.Y.5.18. / T.Y.6.18. / T.Y.7.18. / T.Y.8.18. Yazısını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme; T.Y.5.19. / T.Y.6.19. / T.Y.7.19. / T.Y.8.19. Yazısında açık ve örtük ifade etmeye yönelik yapıları kullanabilme

“- Dedem böyledir. Bizim kullandığımız kelimelerin eş anlamlılarını kullanır hep.

...mektep-okul, talebe-öğrenci, ihtiyar-yaşlı, muallim-öğretmen, harp-savaş, sulh-barış, tahsil-eğitim, fayda-yarar, hürriyet-özgürlük, cahillik-bilgisizlik, esaret-tutsaklık, memleket-yurt, hâl-durum.

- Ne çok eş anlamlı kelime varmış.

- Evet, dedi Sencer. Çoğunu anlamak için yanımızda sözlükle

dolaşmalyız.

- Lügatle, dedi Aristo Fatih.

- Ne, diye yüzünü buruşturdu Mert.

- Lügat... Yani sözlük.” (Sayfa 51-53)

Bu diyaloglarda eş anlamlı kelimenin ne olduğunu öğretmek ve kelimelerin eş anlamlarına örnekler vermek amaçlanmıştır. Diyaloglar söz varlığını geliştirmeye yönelik destek sunmaktadır. Dil becerilerinin geliştirilmesinde kavramlar birbiriyle bütünlük arz etmektedir. Bir önceki yılda öğretilen kavramlar desteklenerek ve detaylandırılarak öğretilmektedir. Çocukların bilişsel ve dil gelişimlerine uygun örneklerle öğrenmeleri amaçlanmaktadır.

“- Aferin Sencer! Ben de bu derste tam da bunu anlatacaktım. Yani yazılış ve okunuşları aynı olup anlamları farklı olan kelimeleri...

Aybike tamamladı öğretmeninin sözünü:

- Eş sesli kelimeleri...

- Ya da, dedi öğretmen. Sesteş kelimeleri...” (Sayfa 58)

Bu diyalogla eş sesli kelimenin ne olduğunu öğretmek ve kelimelerin eş anlamlarına örnekler vermek amaçlanmıştır.

“...Biri tekil bir isim söylediğinde karşısındaki o ismin çoğulunu söylüyordu.

Merve heyecanla: Sürü, diye bağırdı.

Karşısındaki Gülce itiraz etti:

- Sürü tekil isim değildir.

- Hayır, tekildir, dedi Merve. “-ler” eki koymadım ki...

- Olsun... O bir topluluk adı...

- Bak anlatayım... Sürü derken birçok koyundan veya başka hayvanlardan söz ederiz. Tıpkı meclis gibi. Tekil ad gibi görünür ama bütün milletvekillerini kasteder.” (Sayfa 73-74)

2. Kitap: Dersin Mi Var Derdin Var (Türkçe Treni)

İkinci kitapta tespit edilen Türkçe alan becerilerine ait bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur. Tablo 2 aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Türkçe Treni Kitap İçeriği

Masal türü (sayfa 5-26)	Lehçe-ağız-şive (sayfa 67-70)
Noktalama işaretleri-Virgül (sayfa 36-42)	Sözlük kullanma (sayfa 72-77)
Etkili dinleme, dinleme kuralları (sayfa 44-46)	Not alarak okuma (sayfa 79)
Türkçenin kökeni (sayfa 60)	Tiyatro (sayfa 80)
Ekler-Kökler (sayfa 61-65)	
Benzetme (sayfa 63)	

İkinci kitap olan Türkçe Treni’nde farklı sınıflara ait öğrenme çıktıları tespit edilmiştir

T.Y.1.3.; T.Y.2.3.; T.Y.3.3. Yazma kurallarını uygulayabilme (Büyük harfleri kuralına uygun yazar.)

T.Y.5.21. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun kullanır. Nokta, virgül, soru işareti, iki nokta, üç nokta, ünlem, kısa çizgi, uzun çizgi ve kesme işaretinin yaygın kullanılan işlevleri üzerinde durulur. Yazım kurallarını (büyük harflerin kullanımı, sayıların yazımı) uygular.

Kitaptan Örnek Diyaloglar:

“- Babaanneciğim! Bak, ne diyeceğim? Masalı ben tamamlayabilir miyim? Yani hayal gücümü kullanarak.

Yaşlı kadın keyifli keyifli güldü:

- Hem de nasıl güzel olur benim akıllı kızım. Masal dediğin nedir ki? ... Yaşanması mümkün olmayan hayal ürünleri... Elbette tamamlayabilirsin. Belki benim anlatacağımdan daha güzel olur.” (Sayfa 16-17)

Bu diyalogda metin türlerinden masalı öğretmek amaçlanmıştır.

Hikâye, fabl, masal, haber metni türleri tanıtılır. Metin türleri ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmez.

“- Neden virgülin hakkını vermiyorsun? Sanki o “ol” kelimesinin önündeymiş gibi yanlış vurguluyor, başka bir anlam çıkarıyorsun.

Gülce, virgüli ilk kez görüyormuş gibi gözlerini iri iri açtı. Cümleyi bir kere daha ama yavaş yavaş okudu.

- Allah kahretsin, dedi içinden.

Akşamdan beri beynini bir kurt gibi kemiren cümle hiç de onun anladığı gibi anlam taşııyordu. Boşu boşuna öfkelenmişti.” (Sayfa 38)

Bu diyalogla virgülün işlevini, cümlede anlam üzerine etkisini öğretmek amaçlanmıştır. Dilin temel konularından biri olan noktalama işaretleri ve bunların kullanımı, okuma yazmayı öğrenmeye başlayan çocuklardan itibaren dil öğretiminin her kademesinde öğrencilere anlatılmaktadır. Noktalama işaretlerinin öğretilmesi, dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Noktalama işaretleri, yazma ve okuma alanlarının önemli bir parçasıdır. Noktalama işaretlerinin doğru kullanımı, çocukların okuma ve yazma becerilerini geliştirir (Çelik ve Çelik, 2023; Genç, 2017; Graham ve Perin, 2007; Kırnık, 2025). Çocuklar, bu işaretlerin doğru kullanımını öğrenerek metinlerdeki anlamı daha kolay kavrayabilirler. Programda bu becerilere yönelik öğrenme çıktıları bulunmaktadır.

T.Y.1.3., T.Y.2.3., T.Y.3.3., T.Y.4.3. Yazma kurallarını uygulayabilme [ı-Büyük harfleri kuralına uygun yazar.; k-Yazılarında noktalama işaretlerini (nokta, kesme işareti, soru işareti, virgül, ünlem) kuralına uygun kullanır].

T.Y.5.5. / T.Y.6.5. / T.Y.7.5. / T.Y.8.5. Yazılı etkileşiminde uygun tepki verebilme (yazım kurallarına uyması, noktalama işaretlerini doğru kullanması).

“- Dinleme, öğrenmek demektir! Birini dinlerken kendinizi dinlediğiniz konunun kahramanının yerine koyun. Anlatılan şey sizin için harika bir macera olsun. Kulaklarınızın içinden akıp beyninize giden sözler, orada size harika senaryolar yazsın. Siz dinleyin... Sadece dinleyin...” (Sayfa 46-47)

Bu diyalogla dinlemenin ne olduğunu tanımlamak amaçlanmıştır. Dinleme becerileri, akademik başarı için önemlidir. Öğrenme sürecinde dinlemek, öğrencilerin bilgi edinmesine ve dersleri anlamasına yardımcı olur. Dinleme stratejileriyle çocuklar söylenenleri daha iyi anlar. Bu stratejiler, çocukların bilgiyi doğru şekilde almasını ve anlamalarını kolaylaştırır. 1. sınıftan başlayarak 8. sınıfa kadar devam eden dinleme alanı ve bu alana ait öğrenme çıktıları programda bulunmaktadır.

“- Türkçe Ural-Altay dil grubundandır. Geniş bir coğrafyada konuşulur. Bu gruba dâhil diller sondan eklemeli dillerdir. Yani kelimenin köküne yeni yeni ekler ekleyerek farklı anlamlarda kelimeler türetiriz.” (Sayfa 61)

“- Eee, diye sordu Aristo Fatih, Treni anladık da konumuzla ne alakası var?

- Olmaz olur mu? Kök olan kelimeyi lokomotif olarak düşünürsek,

lokomotife eklenen her bir vagon, kelimeye eklenen ek gibidir. Şimdi anladınız mı?” (Sayfa 64)

Bu diyalogda kök-gövde ilişkisini öğretmek amaçlanmıştır. Eserde verilen örnekler öğrencilerin kelime kökleri ve ekler arasındaki ilişkiyi anlamalarını ve yeni kelimeleri nasıl türetebileceklerini anlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

“- Arkadaşlar! Bir kelimeden yeni bir kelime türeten bu eklere yapım eki diyoruz. Basit bir oyunla konumuzu pekiştirelim. Şimdi ben tahtaya bir kelime yazacağım, siz o kelimelerden yeni kelimeler türeteceksiniz.” (Sayfa 65)

Bu diyalogda yapım eklerinin işlevini öğretmek amaçlanmıştır. Öğrencilere, ekler aracılığı ile yeni kelimelerin nasıl türeteceği örneklendirilir.

DYS.DO.6.1. Kelimelerin kökünü ve ekini ayırt eder.

DYS.DO.6.1.1. Yapım eklerinin işlevlerini ayırt eder.

(Yapım ve çekim eki ayrımı üzerinde durulur. Yapım ekleri ezberletilmez, sezdirilir. Kelime türetmenin mantığı kavratılır.)

“- Türkçenin lehçeleri de vardır. Orta Asya Türklerinin konuştuğu Türkçe ile bizim konuştuğumuz Türkçe temelde aynıdır. Fakat bölgesel farklılıklar gösterir. Bunu lehçe diye adlandırırız. Bir de yöreden yöreye değişen konuşma şekli vardır. Mesela Azerbaycan’da konuşulan Türkçe ile bizim konuştuğumuz Türkçe birbirine çok benzer. Yalnız bazı kelimelerin söylenişi, vurgusu farklılık gösterir. Bunu da şive diye açıklayabiliriz. Bir de ağız vardır ki ben çok severim...” (Sayfa 66-67)

“- Hezimet ne demek?

Fatih, Gülce’ye “Al işte, yine başladı.” der gibi baktı. Kız manalı manalı gülümsedi. Ötelerden Murat atıldı:

- Cümlelerin gelişinden anlamaya çalış, oğlum.

- Denedim ama anlayamadım.

- Paragrafı yeniden oku öyleyse...” (Sayfa 72)

Bu diyalogda bağlamdan kelimenin anlamını öğretmek amaçlanmıştır. Öğrencilerin bilmedikleri kelimelerin anlamını cümle ya da paragrafın bağlamından yola çıkarak anlamaları hedeflenmiştir. Öğrenciler, kelimenin geçtiği cümleyi ve diğer cümleleri analiz ederek çıkarım yapma becerilerini geliştirirler.

“Öğrencilerin dinlediklerini anlayabilmelerini değerlendirmek için metinlerde yer alan ana fikri buldurma, hikâye unsurlarını (şahıs/varlık

kadrosu, zaman, mekân ve olay örgüsü) ifade etmesini sağlama, çıkarım yapma, metnin bağlamından hareketle sonrasına ilişkin tahminde bulunma gibi etkinlikler yapılabilir.” (Meb, 2024b)

“T.D.5.4. / T.D.6.4. / T.D.7.4. / T.D.8.4. Dinlediğinde/izlediğinde geçen anlamını bilmediği söz varlığı unsurlarının anlamını tahmin edebilme dinleme/izleme sırasında öğrencinin anlamını bilmediği söz varlığı unsuruyla karşılaşması durumunda dinlediğinin/ izlediğinin bağlamından söz varlığı unsurunun anlamıyla ilgili ipuçlarını belirlemesi istenir.” (MEB, 2024b)

“O.5.5. / T.O.6.5. / T.O.7.4. / T.O.8.4. Metinde geçen anlamını bilmediği söz varlığı unsurlarının anlamını tahmin edebilme (Okuma sırasında öğrencinin anlamını bilmediği söz varlığı unsuruyla karşılaşması durumunda metnin bağlamından söz varlığı unsurunun anlamıyla ilgili ipuçlarını belirlemesi istenir.)” (Meb, 2024b)

Dinleme becerisi, dil ediniminin temel bileşenlerinden biri olup bireyin anlama, yorumlama, empati kurma ve etkili iletişim geliştirme süreçlerinde merkezi bir rol üstlenmektedir.

“- Sözlükler alfabe sırasına göre hazırlanmış başvuru kitaplarıdır.

- Ne kitaplarıdır?

- Başvuru.

- Yani nasıl?

- Şöyle... Bir roman gibi alınıp baştan sona okunmazlar. İhtiyaç duyduğumuzda başvururuz. Sözlükler, tıpkı ansiklopedilerde olduğu gibi harf sırasına göre yazılırlar. “A” ile başlar, “Z” ile biterler.” (Sayfa 76)

“Öğrenciler, okuma sürecinde söz varlığının geliştirilmesi amacıyla basılı-çevrim içi sözlük ve başvuru kaynaklarını kullanarak bir söz varlığı dosyası hazırlamaları yönünde teşvik edilir.” (MEB, 2024b) Bilgiye erişmek için basılı ve dijital içerikli sözlük ve başvuru kaynaklarından nasıl yararlanılacağına ilişkin bilgi verilir.

Yazar eserinde sözlük kullanma becerisi geliştirmeyi amaçlamıştır. Eserde geçen diyalog aracılığıyla öğrencilerin sözlükleri nasıl kullanacaklarını öğrenmelerini ve bu beceriyi geliştirmelerini hedeflemektedir. Öğrencilere, alfabe sırasına göre düzenlenmiş başvuru kaynakları olan sözlükleri kullanarak kelime arama ve anlamlarını bulma becerisi kazandırılmak istenmektedir.

“Aristo Fatih’in yönetmenliğinde sınıf tiyatro kulübü kurdular. İlk

oynadıkları oyun, geleneksel tiyatromuzun temel taşı olan tulûattı. Murat, Pişekâr rolünde çok başarılıydı. Şişko Hakan ise Tuzsuz Deli Bekir'i hakkını vererek oynuyordu. Arap Bacı rolündeki Aybike arkadaşlarını kırıp geçiriyordu.” (Sayfa 80)

Bu diyalogda metin türlerinden tiyatroyu öğretmek amaçlanmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan güncel Türkçe öğretim programında “tiyatro” türü doğrudan bir öğrenme çıktısı olarak belirtilmemekte ancak metin türleri arasında işlevsel bir biçimde yer almaktadır. Programda tiyatroya ilişkin ayrı bir başlık bulunmasa da ilkokuldan lise düzeyine kadar farklı kademelerde tiyatro metinlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Özellikle okuma ve yazma etkinliklerinde tiyatro türündeki metinler araç olarak kullanılmaktadır. Bu durum, programda doğrudan yer almasa da uygulamalı süreçlerde tiyatro türünün eğitimsel bir yöntem ve içerik kaynağı olarak benimsendiğini göstermektedir.

Tartışma

Dil öğrenme faaliyetleri için kullanılan metinlerden birisi çocuk kitaplarıdır. Kitaplar çocukların derslere yönelik motivasyonunu artırmaktadır (Katrancı, 2015; Yılmaz ve Ertem, 2022). Nitelikli çocuk kitapları, okuyucunun sözcük dağarcığını ve dilbilgisel farkındalığı geliştirmekle kalmaz, ayrıca öğrencilerin metinler arası düşünme, yorumlama ve yaratıcı üretim becerilerini de desteklemeye yardımcı olur. Çocuk kitapları, dil öğretiminde ezbere dayalı yöntemler yerine anlam kurmaya, yorumlamaya ve üretmeye dayalı bir öğrenme süreci yapılandırmaya destek olmaktadır. Araştırmalar bu görüşleri desteklemektedir ve çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin eş zamanlı geliştirilmesinde etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır (Akgün, 2016; Çevik ve Müldür, 2014; Çıldır, 2017; Doğru ve ark., 2023; Ece-Bülbül ve Çuhadar, 2023; Öztürk, 2014; Türkben, 2018).

Çocuklar için yazılmış öğretici ve eğlenceli kitaplar, öğrencilerin okumaya ve öğrenmeye olan ilgilerini artırabilir. Eğitim kurumları ve aileler bu yönünden istifade ederek öğrencilere öğretmek istedikleri bilgi ve becerileri bu kitaplardan yararlanarak kazandırabilmektedirler. Kitaplar aracılığıyla dil bilgisi kurallarını öğrenme imkânı bulunabilmektedir. Bu kitaplar dilin doğru kullanımını teşvik ederek dil bilgisi kurallarının ve sözcüklerin eserdeki kurgu aracılığıyla çocuklara öğretilmesini sağlar. Bu nedenle, öğretmenler ve eğitimciler çocuk kitaplarını derslerde kullanarak

Türkçe öğretim programındaki kazanımları destekleyebilirler. Kitaplar, öğrencilere dil öğrenimini daha etkileşimli ve eğlenceli hâle getirme potansiyeline sahiptir. Türkçe öğretiminde kullanılan bu edebi ürünler; akılda kalıcı, eğlenceli malzemeler olmaları sayesinde çocukların dili kavramsallaştırmasına, dilin anlam ve işlevlerini tanıyabilmesine olanak tanıyabilir (Sever, 2013). Çocuk kitapları, farklı kültürleri ve değerleri tanıtarak öğrencilere kültürel bilinci artırma fırsatı sağlayabilir. Hikâyeler ve karakterler üzerinden çocuklar, metinleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme ve analiz etme becerisi kazanabilirler. Hikâyeler odaklanmak istenen fikirleri aktarmayı öncelemeli ve hikâye seçiminde eğitiminin belirlediği bir amaç mutlaka olmalıdır. Bu noktadan baktığımızda hikâye kitapları dil örnekleri ile doludur (Gómez, 2010). Yazara ait eserlerde dil becerilerini geliştirecek konular sunulmuştur. Yazar eğlenerek öğretmeyi amaçlamış ve eserlerini bu kurguda oluşturmuştur. Eserler öğrencilerin ilgisini çekme ve öğrenme sürecini destekleme özelliğine sahiptir. “Dersin mi Var Derdin Var” seti eğlenceli ve ilginç içerikleriyle Türkçe dersine ait öğrenme çıktılarının daha iyi kavranmasına ve bu bilgilerin kalıcı hâle getirilmesine yardımcı olabilir.

Dilin öğretiminde öğrencinin maruz kaldığı metinler büyük önem arz etmektedir (Baki ve Karakuş, 2012). Edebî ürünler ders aracı olarak kullanıldığında çocukların anlamlı düzeyde duyuşsal-davranış özellikleri kazandıkları görülmektedir. Yapılan bir araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde yazılı edebiyat ürünleri ders aracı olarak kullanıldığında çocukların klasik öğretim yöntemine kıyasla duyuşsal davranış özellikleri ve bilişsel açıdan kendilerini yetkin gördüklerini ortaya koymuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Türkçe öğretiminde kullanılan bu edebi ürünler; akılda kalıcı, eğlenceli malzemeler olmaları sayesinde çocukların dili kavramsallaştırmasına, dilin anlam ve işlevlerini tanıyabilmesine olanak tanıyabilir.

Yazarlar, edebi eserlerin içeriğini seçtiği konu ve aktarmak istediği ana düşünce doğrultusunda, okuyucuya kazandırmayı hedeflediği düşünce ve değerler odağında şekillendirmektedir. Edebî eserlerin özgünlüğünü dikkate aldığımızda eserlerdeki ileti ve değerlerin de biricik ve kendine has olduğunu görmekteyiz (Çam-Türkan, 2024). İncelenen eserlerdeki içerikler okullarda öğretilen konuları kapsamakta ve Türkçenin alan becerilerini geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Ayrıca kitapta atasözü ve deyimler sıklıkla kullanılmıştır. Akıcı bir anlatıma sahip eserde diyaloglara dayalı anlatım gerçekleştirilmiştir.

Sonuç

Çocuk kitapları, yalnızca çocukların boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik eğlenceli metinler değil, aynı zamanda onların bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayan önemli eğitim araçlarıdır (Sever, 2013). Eğlenceli içerikleri sayesinde çocukların ilgisini çekmekte, kurgusal yapılarıyla dil becerilerini geliştirmekte ve bilgi edinmelerine olanak sunmaktadır (Aslan, 2019). Araştırmaya konu olan eserler incelendiğinde çocukların dil becerilerini geliştirmeye yönelik bir hikâye olarak kurgulandığı görülmektedir. İncelenen kitaplarda 2024 Türkçe Öğretim Programlarındaki öğrenme çıktılarında belirlenen konulara yer verilmiştir. Yazar anlatımında sınıf ortamında, ev ortamında, arkadaş ilişkilerinde vb. farklı ortamlardaki diyaloglarla Türkçe kullanımı ve dil bilgisi kurallarını okuyucuya aktarmaktadır. Yazarın farklı sosyal bağlamlardaki diyalogları kullanarak Türk dilini ve dil bilgisi kurallarını aktarması, öğrencilerin dili gerçek hayat durumlarında nasıl işlediğini anlamalarına önemli katkı sağlar. Eserdeki kurgusal ve mizahi bir anlatımla çocuklara dil becerilerini öğrenmenin önemi hissettirilmektedir. Kullanılan dil sadedir ve anlamı bilinmeyecek kelimeler için dipnot düşülmüştür. “Dersin mi var derdin var” serisi 3-4. sınıf müfredatlarındaki konular dikkate alınarak hazırlanmakla birlikte farklı sınıf düzeyine yönelik kazanımları da içermektedir. Yayınevleri ve yazarlar kitapların hitap ettiği yaş aralıklarını belirlemede eserin genel eğilimini ve hedef kitlenin gelişim özelliklerini dikkate alınmaktadır. Kitapta belirlenen yaş grubu aile, öğretmen ve çocukların kitap seçimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. “Dersin mi var derdin var” serisinde 3-4. sınıf kazanımlarını çoğunlukta kapsaması ile yayınevi tarafından bu yaş aralığına hitap ettiği belirtilmiştir. Ancak dilin ilişkili olması, yazarın bağlam içinde farklı konulara temas etmesi eserdeki çeşitliliğin önemli bir sebebidir. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda öğrenme çıktıları, ilkokuldan ortaokulun sonuna kadar birbiri üzerine yapılandırılmış ve birbirini tamamlayacak şekilde düzenlenmiştir. Programda, öğrenmelerin “spiral öğretim” yaklaşımıyla yıllar içinde tekrar edilerek pekiştirilmesi hedeflenmekte; öğrencilerin önceki yıllarda edindiği dil ve iletişim becerilerinin üzerine yenileri eklenmektedir (MEB, 2024b). Bu doğrultuda, yazarın metinlerinde farklı sınıf düzeylerine ait konuların iç içe kullanılması, programın yapısal bütünlüğünün doğal bir yansıması olabilir. Ayrıca farklı yaş gruplarının kendi tercihi ile bulunduğu yaş aralığı dışındaki eserleri okuyabileceği gerçeğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bir kitap sadece üzerinde belirtilen yaş grupları

tarafından okunmak zorunda değildir.

Tematik kitaplardan seçilen farklı yazarlara ait eserlerin, belirli bir derse ve o derse ait öğrenim çıktılarına yönelik öğretim amaçları doğrultusunda karşılaştırıldığı bütüncül bir araştırma yapılabilir. Araştırmaya konu olan eserler okullarda öğrencilere okutularak onlarda derse yönelik bilgi ve beceri kazanımının ölçüleceği araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akgün, N. İ. (2016). Çocuğun sözcük dağarcığını geliştirmede Anadolu masallarının yeri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4(2), 276–289. <https://doi.org/10.18298/ijlet.6174>
- Anastasi, A. ve Urbina, S. (1997). *Psychological testing* (7. bs.). Prentice Hall.
- Aram, D. ve Biron, S. (2004). Joint storybook reading and joint writing interventions among low SES preschoolers: Differential contributions to early literacy. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(4), 588–610. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2004.10.003>
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve dıyarlık eğitimi*. Pegem Akademi.
- Baki, Y. ve Karakuş, N. (2012). *Türkçe öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2012). Türkiye’de çocuk edebiyatı üzerine hazırlanan lisansüstü tezler hakkında bir meta-analiz çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 195–206.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çam-Türkan, Ç. (2019). Kitaplaştırılan çizgi yayınların eğitselliği üzerine bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(29), 366–377. <https://doi.org/10.20875/makusobed.431280>
- Çam-Türkan, Ç. (2024). “Aile Çocuk” dergisindeki hikâyelerde yer alan değerler. *EKEV Akademi Dergisi*, (98), 41–51. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1458509>
- Çelik, G. ve Çelik, Ö. (2023). Türk soylulara Türkçe öğretiminde sıkça karşılaşılan noktalama işaretleri sorunları ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları*, 7(1), 105–116.
- Çevik, A. ve Müldür, M. (2014). Dil eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanma ve çocuk kitapları. *Türk Dili Dergisi*, CVII(756), 593–602.
- Çıldır, B. (2017). Bir masal dünyasında yaşamak: Çocuklar ve masallar. S. Karagül (Ed.), *Uluslararası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun 100. Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 213–222). Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Demir, A. (2019). Çocuk edebiyatı ve yaratıcı düşünme. *İdil*, 8(60), 1011–1024. <https://doi.org/10.7816/idil-08-60-07>
- Doğru, M., Saraç, N., Seven, H. ve Güngör, A. (2023). Edebî metin olarak masalların ana dili öğretimine katkıları (Ayağına Diken Batan Serçe örneği). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 512–524. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1317076>
- Ece-Bülbül, N. ve Çuhadar, S. (2023). Etkileşimli kitap okuma yönteminin anasınıfına

- devam eden çocukların sesbilgisel farkındalıkları üzerindeki etkililiğinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 1992–2005.
- Erdal, K. (2009). Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları. *Akademik Bakış*, (17), 1–18.
- Fırat, H. (2012). Çocuk edebiyatının Türkçe eğitimindeki yeri: Biyografi örneği. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 44–56.
- Flores, L. A. E. (2021). *A picture book to reinforce emotional regulation in early childhood* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Vancouver Island University.
- Garner, P. W. ve Parker, T. S. (2018). Young children's picture-books as a forum for the socialization of emotion. *Journal of Early Childhood Research*, 16(3), 291–304. <https://doi.org/10.1177/1476718X18775760>
- Genç, H. N. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi bağlamında yazım ve noktalama. *Dil Dergisi*, 168(2), 31–42. https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000242
- Gómez, A. B. (2010). How to use tales for the teaching of vocabulary and grammar in a primary education English class. *Resla*, 23, 31–52.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 341–369.
- Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 6(3), 797–810.
- Graham, S. ve Perin, D. (2007). *Writing next: Effective strategies to improve writing of adolescents in middle and high schools—A report to the Carnegie Corporation of New York*. Alliance for Excellence in Education. https://media.carnegie.org/filer_public/3c/f5/3cf58727-34f4-4140-a014-723a00ac56f7/ccny_report_2007_writing.pdf
- Gürbüz-Özeren, S. (2017). *Dersin mi var derdin var (Harflerin bilmecesi)*. Damla Yayınevi.
- Hasırcı, S. (2015). *Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamlarının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi (5-8. sınıf örneği)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kalaycı, N. ve Yıldırım, N. (2020). Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi ve değerlendirilmesi (2009-2017-2019). *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 238–262. <https://doi.org/10.24315/tred.571434>
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları.
- Katrancı, M. (2015). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 49–62. <https://doi.org/10.16986/ADED.2015211910>
- Kaya, M. (2007). Okuma yazma öğretiminde çocuk edebiyatının öğretim amaçlı kullanımındaki yöntem ve teknikler. S. Sever (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 117–122). Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, M. (2014). Okuma kültürü ve çocuk edebiyatı. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 107(756), 608–622.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170–189.
- Kırkkılıç, A. ve Ulaş, A. H. (2003). Türkçe öğretiminde kelimeler dünyası. *Türklük*

- Bilimi Araştırmaları*, (13), 93–100.
- Kırnık, D. (2025). Noktalama işaretlerinin öğretimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, (75), 152–178. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1559963>
- Koç, O. (2021). Çocuk edebiyatı ve çocuk kitaplarına yönelik toplumsal bir bakış. *European Journal of Managerial Research*, 5(9), 379–395.
- Koralek, D. (Ed.). (2003). *Spotlight on young children and language*. National Association for the Education of Young Children.
- MEB. (2024a). *İlkokul Türkçe dersi öğretim programı Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2024b). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Nobel Yayınları. (Orijinal çalışma 2009 yılında yayımlanmıştır)
- Montag, J. L., Jones, M. N. ve Smith, L. B. (2015). The words children hear: Picture books and the statistics for language learning. *Psychological Science*, 26(9), 1489–1496.
- Öztürk, B. (2014). Türkçe öğretiminde çocuk kitaplarından yararlanma örneği: Mutlukent'in yöneticisi. *Türk Dili Dergisi*, CVII(756), 585–592.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (15), 173–182.
- Pardeck, J. T. ve Pardeck, J. A. (1997). Recommended books for helping young children deal with social and developmental problems. *Early Child Development and Care*, (136), 57–63.
- Pulimeno M., Piscitelli P. ve Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promot Perspect*, 10(1), 13-23.
- Riquelme, E. ve Montero, I. (2013). Improving emotional competence through mediated reading: Short term effects of a children's literature program. *Mind, Culture, and Activity*, 20(3), 226–239. <https://doi.org/10.1080/10749039.2013.781185>
- Sever, S. (2003). Türkçe öğretiminde yeni yapılanma çalışmaları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 27–38.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem Yayınları.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2013). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Tudem Yayınları.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 161–167.
- Türkben, T. (2018). Ana dili eğitimi ve öğretimi sürecinde masalların çocuk gelişimine katkılarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, 13(19), 1821-1841.
- Türkben, T. (2019). Etkinliklerle çocuk edebiyatı yapıtlarının Türkçe öğretiminde kullanılması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 160-179. <https://doi.org/10.29000/rumelide.616917>
- Ulusoy, M. ve Altun, D. (2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı

- ve resimli çocuk kitapları ile ilgili metaforları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1206–1221.
- Uz-Erşahin, I. (2009). *Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin çağdaş çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve eğitsel öneriler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yılmaz, M. ve Ertem, İ. S. (2022). Çocuk kitapları seçiminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu üzerine etkisi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 379–402. <https://doi.org/10.51725/etad.1180649>
- Zheng, Y., Li, D., Chen, Z. ve Liu, G. (2022). Picture book reading on the development of preschoolers in rural areas of China: Effects on language, inhibition, and theory of mind. *Frontiers in Psychology*, (13), 1–11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1030520>